

Reflectie adviescommissie eerste beoordelingsronde regeling Innovaasje en Eksperiment – mei 2021

Fryslân stiet iepen foar eksperimint en fernijing. Nederlân is in grutte famylje, dêr't alle regio's in eigen identiteit hawwe. Wy moatte ôf fan it ûnderskie tusken regio en rânestêd. Fryslân fertsjinnet in folweardich, hjoeddeisk en ynnovatyf kultuerklimaat. Dêrom is de regeling Ynnovaasje en Eksperiment yn it libben roppen; om makkers en ynstellingen de kâns te jaan nij oanbod te ûntwikkeljen dat by dizze tiid past.

In eksperimint kin ek mislearje, net alle plannen hoege te slagjen. Wichtiger is dat der dingen probearre wurde en der in fiedingsboaiem ûntstiet foar in ynnovatyf keunstklimaat dat foar alle ynwenners fan dizze prachtige provinsje oansprekkend is. Oan de advyskommisje dan ek de oprop om mei in iepen, fris, kritysk each nei de oanfragen te sjen en de meast ynnovative plannen te selektarjen.

Deputearre Sietske Poepjes

Friesland staat open voor experiment en vernieuwing. Nederland is een grote familie, waarin iedere regio een eigen identiteit heeft. We moeten af van het onderscheid tussen regio en randstad. Friesland verdient een volwaardig, hedendaags en innovatief cultuurklimaat. Daarom is de regeling Innoovaasje en Eksperiment in het leven geroepen; om makers en instellingen de kans te geven nieuw aanbod te ontwikkelen dat past bij deze tijd.

Een experiment kan ook mislukken, niet ieder plan hoeft te slagen. Belangrijker is dat er dingen uitgeprobeerd worden en er een voedingsbodem ontstaat voor een innovatief kunstklimaat dat aansprekend is voor alle inwoners van deze prachtige provincie. Aan de adviescommissie dan ook de oproep om met een open, frisse, kritische blik te kijken naar de aanvragen en de meest innovatieve plannen te selecteren.

Gedeputeerde Sietske Poepjes

Feitelijke gegevens

De adviescommissie Innovaasje en Eksperiment bestaat uit:

Mirjam Terpstra (voorzitter), Sebastiaan Dijk, Hidde de Vries, Rien Vrijenhoek en Richard Zijlma

In de eerste ronde zijn in totaal 24 aanvragen ontvangen, waarvan 14 culturele producties en 10 culturele programma's. Van de 24 aanvragen zijn er na de technische toets 18 ter beoordeling voorgelegd aan de commissie. De overige 6 vielen af omdat ze niet voldeden aan de formele criteria. Van de 18 beoordeelde aanvragen scoorden 7 culturele producties en 7 programma's boven de minimale 50 punten. Minder dan 50 scoorden 3 culturele producties en 1 programma.

Algemene indruk

De regeling is goed ontvangen in cultureel Fryslân, getuige het flink aantal aanvragen in de eerste ronde. Zowel gevestigde instituten als Tresoar, Oerol en Keunstwurk als nieuw opgerichte stichtingen als Warkum 1862 wisten de weg naar het subsidieloket te vinden. De verscheidenheid in disciplines, doelgroepen, presentatievormen, reikwijdte en doelstellingen was groot. Er kwam van alles voorbij: theater, concerten, participatieprojecten, street art, fotografie, hedendaagse muziek, musical, beeldende kunst, film, erfgoed. Soms lag het accent op het maken van een kunstproductie soms op educatie en participatie waarbij kunst bijdraagt aan talentontwikkeling, sociale cohesie of verbetering van welzijn van bewoners. Vaak zijn de uitvoerenden cultuurprofessionals, soms ook (jonge) amateurs, historici of ambachtslieden. De commissie vond het dan ook een uitdaging om de aanvragen langs een eenduidige meetlat te leggen.

Niet alleen de inhoudelijke diversiteit binnen de projecten en programma's maakte het uitdagend om de aanvragen met elkaar te vergelijken, ook hoe de aanvragen op papier zijn gezet, speelde mee. Er was duidelijk te merken dat gevestigde instellingen meer ervaring hebben met het organiseren van projecten en het aanvragen van subsidie. In dat opzicht hebben ze een voorsprong ten opzichte van jonge, minder ervaren initiatieven. De commissie vindt het belangrijk om dit te benoemen, omdat ze nadrukkelijk – indachtig de oproep van gedeputeerde Sietske Poepjes – ook minder ervaren aanvragers met een spannend idee op waarde wilde schatten en daarmee een kans om hun plan te realiseren.

Werkwijze

De criteria Innovatie& Experiment, Vakmanschap, Verbeeldingskracht, Oorspronkelijkheid, Publiekswerking &-werving, Samenwerkingsverbanden/diversiteit, Uitvoeringspotentie en Verdieping¹ waar de aanvragen aan moesten voldoen, boden de commissie houvast bij de beoordeling. Via een vooraf afgesproken puntensysteem hebben de commissieleden, in eerste instantie onafhankelijk van elkaar, alle criteria een cijfer gegeven.

Ieder criterium kon 0 tot 12 punten krijgen, waarbij 6 als net voldoende wordt gezien en 12 als onovertroffen. Gevoeglijk kan ervan worden uitgaan dat ieder cijfer vanaf een 8 een positieve waardering van de commissie, d.w.z. ruim voldoende, betekent. Een 11 of een 12 wordt slechts bij uitzondering gegeven. In dat geval is de commissie zeer te spreken over dat specifieke onderdeel. Bij een cijfer lager dan 6 beoordeelt de commissie het criterium als onvoldoende, dat kan op inhoud zijn of uitwerking. Bij een 6 of 7 is de commissie matig positief en wordt vaak een of meer kanttekeningen geplaatst bij de uitwerking van dat specifieke onderdeel.

Vervolgens zijn de aanvragen in de vergaderingen inhoudelijk besproken en de cijfers naast elkaar gelegd. Soms lagen de cijfers dicht bij elkaar, regelmatig ook waren er verschillen in inzicht. Daarover is uitgebreid gediscussieerd, waarna de commissie – na alles gewikt en gewogen te hebben – tot een gezamenlijk eindcijfer per criterium kwam.

Bij de eindbeoordeling zijn alle punten bij elkaar opgeteld. De aanvragen zijn vervolgens gerangschikt van hoogste aantal punten naar laagste aantal punten, waardoor een ranglijst ontstond. Hierbij gold wel dat een aanvraag minimaal 50 punten moest hebben gescoord om in potentie in aanmerking te komen voor subsidiering.

¹ Verdieping geldt alleen voor aanvragen mbt het onderdeel Programma's

Inhoudelijke beoordeling a.d.h.v. criteria

De commissie was verrast en enthousiast over de diversiteit van de aanvragen. De diversiteit maakt zichtbaar dat de kunst en cultuursector in Fryslân bloeit en dat er met heel veel passie wordt gewerkt aan nieuwe projecten en programma's. Regelmatig zagen we een inhoudelijke koppeling met LF2018 en/of LF2028. Programma's die tijdens het Culturele Hoofdstadjaar zijn ontstaan, worden doorontwikkeld naar een duurzame vorm. Nieuwe ideeën borrelen op en vinden aansluiting bij Arcadia, de Triënnale die in 2022 georganiseerd wordt als opmaat naar LF2028. De commissie is zeer verheugd dat LF2018 voor een creatieve impuls heeft gezorgd, die verder draagt dan het Culturele Hoofdstad jaar.

Verder viel op dat er in Fryslân veel ontwikkeling is op het vlak van cultuurparticipatie. Tussen de aanvragen zaten maar liefst vier talentontwikkelingsprogramma's voor kinderen en jongeren. Ook artistieke ontwikkeling en verdieping voor professionals kwam veelvuldig voorbij. Daarnaast kwamen er diverse projecten en programma's langs die kunst willen inzetten in wijken en dorpen om een betere leefomgeving te creëren. Bijvoorbeeld door bewoners zelf kunst te laten maken of door de wijk mooier te maken middels kunst in de openbare ruimte. Een interessante ontwikkeling die laat zien dat *de mienskip* een centrale plek inneemt in het gedachtengoed van Friese makers.

1. Innovatie en experiment

De commissie heeft innovatie en experiment als volgt gedefinieerd: onderscheidend en vernieuwend in visie, methodiek en/of artistiek resultaat. Deze definitie is niet gebonden aan soort kunstvorm en toepasbaar op zowel projecten/programma's die meer kunstinhoudelijk gericht zijn als participatieprojecten waar de artistieke ontwikkeling van de deelnemers centraal staat. Dit geeft de commissie de ruimte om iedere aanvraag op zijn eigen merites te beoordelen.

Wat het innovatieve en experimentele karakter van de aanvragen betreft was de commissie enigszins teleurgesteld. Een aanzienlijk deel van de projecten leek een voortzetting of verdieping van bestaande projecten. Er werd dan een experimenteel 'sausje' over het plan gelegd, maar tussen de regels door was te lezen dat de urgentie van de aanvrager vooral ligt bij het borgen van reeds bestaande activiteiten. Heel begrijpelijk, maar niet waar de regeling voor bedoeld is.

Ook wat betreft de artistieke 'eindproducten' had de commissie meer innovatie verwacht. De regeling biedt bij uitstek de mogelijkheid om nieuwe artistieke wegen te verkennen en crossovers aan te gaan met andere kunst disciplines of maatschappelijke domeinen. Veel aanvragers blijven echter dicht bij hun leest en reeds bestaande netwerk, een paar uitzonderingen daargelaten.

Qua visie- en methodiekwontwikkeling zien we wel interessante bewegingen. Veel instellingen zoeken naar innovatieve manieren om hun artistieke of didactische repertoire te verbreden of nieuwe doelgroepen te betrekken bij hun activiteiten.

2. Vakmanschap

Over de gehele linie gezien is de commissie zeer te spreken over het onderdeel vakmanschap. In vrijwel alle plannen wordt gewerkt met cultuurprofessionals die hun sporen ruimschoots verdiend hebben in Fryslân of daarbuiten. De artistieke ambitie is hoog en de meeste plannen getuigen van passie en bevoegdheid. De kwaliteit van de aanvragen zelf daarentegen was zeer wisselend, variërend van tot in detail uitgewerkte plannen die de 2.500 woordennorm ruimschoots overschreden, tot een aantal summier uitgewerkte alinea's gebundeld in een paar a4-tjes.

3. Verbeeldingskracht

Bij dit onderdeel heeft de commissie gekeken in hoeverre het in de aanvraag beschreven plan in staat zal zijn de bezoeker te raken, prikkelen, verrassen of aan het denken te zetten. Bij een aantal

culturele producties was de commissie direct geïntrigeerd door de keuze voor een thema, werkwijze of maker. In die gevallen voelde de commissie zich overtuigd door de urgentie en artistieke noodzaak van het plan en werden we nieuwsgierig naar het eindresultaat. In andere gevallen waren de artistieke uitgangspunten niet onderscheidend of overtuigend genoeg. De commissie miste in die gevallen gelaagdheid, twijfelde aan de zeggingskracht of had het gevoel dat het eindproduct te veel in het voetspoor trad van eerder werk.

4. Oorspronkelijkheid

Dit onderdeel heeft de commissie vooral gewogen als 'in hoeverre is het plan een toevoeging aan het reeds bestaande aanbod in Fryslân'. Een toevoeging kan betrekking hebben op het vullen van een leemte in het aanbod (er is geen soortgelijk aanbod) maar echter ook op het beschikken van een unieke artistieke signatuur. Op grond van deze definitie komt de commissie tot de conclusie dat het merendeel van de aanvragen onderscheidend is in de provincie. Mooi om te zien is dat een aantal projecten ook (inter)nationale allure heeft en Fryslân cultureel op de kaart kan zetten.

5. Publiekswerving en – werking

In veel aanvragen kreeg dit onderdeel weinig aandacht, zowel in aantal woorden als inhoud. Het is begrijpelijk dat de aanvragers gezien de meeste focus op de artistieke activiteiten leggen. Echter een goed uitgewerkt marketingplan ligt aan de basis van het uiteindelijke publieksbereik en iedere maker wil dat zijn/haar werk gezien wordt. Op een aantal leuke prikkelende vondsten na, beoordeelt de commissie dit onderdeel over de gehele linie als matig. Publiekswerving en – werking was in eerste instantie vaak op het al bestaande publiek gericht. De commissie had graag gezien hoe instellingen nieuwe publieksgroepen denken te gaan aanspreken. De commissie hoopt dan ook in de komende ronde meer uitgewerkte publiciteitsplannen aan te treffen, met een bredere marketingmix dan de nu vaak genoemde eigen kanalen.

6. Samenwerkingsverbanden en diversiteit

In vrijwel iedere aanvraag staat een of meerdere samenwerkingsverbanden genoemd. Soms met andere makers of kunstinstellingen, soms met maatschappelijke instellingen. De commissie vindt dit zeer positief. Samenwerkingen verbreden de horizon, leveren andersoortige expertise en netwerken op en kunnen nieuwe artistieke inzichten geven. Ze zijn de motor voor innovatie.

Naast dit positieve geluid echter ook een kanttekening; er wordt vooral veel samengewerkt met 'usual suspects', veelal de gevestigde instituten binnen het eigen (culturele) netwerk. Ronduit kritisch is de commissie over het gebrek aan culturele diversiteit binnen de samenwerkingsverbanden. Nederland kent een zeer diverse bevolkingssamenstelling, ook de Friese steden kennen een grote diversiteit aan culturen. Van de aangetrokken uitvoerenden heeft geen enkele een niet-westerse achtergrond. Vooral bij de participatieprojecten vindt de commissie dat een grote omissie.

De spreiding van projecten over de provincie is ook een aandachtspunt wat de commissie betreft. Teveel projecten vinden plaats in Leeuwarden of andere steden als Sneek en Drachten. Aandacht voor de dorpen wordt gemist.

7. Uitvoeringspotentie

Over het algemeen is de commissie positief over de zakelijke kwaliteit van de aanvragen. De meeste aanvragen hebben een risicoparagraaf opgenomen en kennen een goed uitgewerkte, realistische begroting, die rekening houdt met 'fair pay' van uitvoerenden. Ook is er vaak sprake van een financieringsmix waarin bijdragen van verschillende fondsen en eigen inkomsten zijn opgenomen, waardoor de aanvrager niet uitsluitend leunt op een bijdrage van de Provincie Fryslân.

Over de slagingskans van een aantal plannen is de commissie kritisch. Sommige aanvragen zijn dermate kostbaar en ambitieus dat de commissie ernstige twijfels heeft of de aanvragers hun financiering wel rond gaan krijgen en de verwachtingen waar zullen kunnen maken. Een bijdrage vanuit de Provincie Fryslân achten we in die gevallen onverantwoord. In enkele gevallen zijn we enthousiast over de inhoud, maar vinden we het plan nog te summier uitgewerkt. In die gevallen geven we de aanvragers 'huiswerk' mee en verwijzen we ze voor een herkansing naar de volgende subsidieronde in de zomer. Tot slot zien we nog te weinig dat samenwerkingsrelaties worden verankerd via intentieverklaringen en/of een eigen bijdrage van partners. Waar dit wel het geval was, heeft de commissie dit positief meegewogen in haar oordeel over de uitvoeringspotentie.

8. Verdieping

Bij de aanvraag voor culturele programma's is een extra criterium 'verdieping' opgenomen. In deze paragraaf beschrijft de aanvrager in hoeverre het programma een aanvulling/verdieping is op de reguliere activiteiten en hoe borging na afloop plaatsvindt. De Provincie Fryslân stelt forse bijdrages ter beschikking voor de culturele programma's, dus vindt de commissie het niet meer dan logisch dat aanvragers beschrijven hoe de bijdrage de impact en reikwijdte van de instelling vergroot ten opzichte van de huidige activiteiten. Daarnaast verwacht de commissie dat aanvragers nu al nadenken over hoe de programma's in de toekomst geborgd zullen worden.

Slechts één aanvrager heeft overtuigend beschreven wat de nieuwe activiteiten toevoegen aan het bestaande programma en wat dit binnen de provincie op termijn gaat opleveren aan culturele innovatie en impact. Verder zagen we veel 'wensdenken'; aanvragers spreken de hoop of verwachting uit de activiteiten te kunnen integreren zonder te onderbouwen hoe ze dat zonder middelen van de Provincie kunnen doen.

Slotwoord

In de eerste subsidieronde is een verrassend breed palet aan culturele producties en programma's voorbij gekomen. De resultaten zullen in de komende jaren zichtbaar worden en hopelijk bijdragen aan een sterk en toekomstbestendige culturele infrastructuur met volop ruimte voor alle kunstdisciplines, nieuwe initiatieven, talentontwikkeling en cultuurparticipatie. Over vier jaar hoopt de commissie dat de regeling Innovatie en Experiment heeft bijgedragen aan een eigentijds, divers en aansprekend cultuuraanbod voor alle Friezen, ongeacht leeftijd, opleiding of afkomst. Als commissie denken we graag met de Provincie mee over hoe de regeling nog beter kan bijdragen aan een kwalitatief hoogwaardig en innovatief cultuuraanbod in de toekomst. Dit reflectieverslag is daartoe een eerste aanzet. Wij danken de Provincie heel hartelijk voor het in ons gestelde vertrouwen en kijken met plezier uit naar de volgende beoordelingsronde.